

Centar za gestrateška istraživanja i terorizam

TERORIZAM NA EVROPSKOM TLU

Bezbednosni izazovi u regionu

TERORIZAM NA EVROPSKOM TLU

Bezbednosni izazovi u regionu

Izdavač:

Centar za geostrateška istraživanja i terorizam (CeGIT)

Autori:

Ana Kisin

Lazar Baltić

Jelena Anđelković

Tijana Bauer

Uredio:

Vlade Radulović

Podatke tumačio:

Centar za geostrateška istraživanja i terorizam (CeGIT)

Metodologija:

Centar za geostrateška istraživanja i terorizam (CeGIT)

© Sva prava zadržava Centar za geostrateška istraživanja i terorizam (CeGIT). Zakonom o autorskim i srodnim pravima zaštićeni su prava i intelektualna svojina. Nijedan deo ove publikacije ne sme da se reprodukuje, čuva u sistemu iz kog se može preuzeti niti prenositi nijednim sredstvom, elektronski, mehanički ili na drugi način, bez pisane saglasnosti izdavača. Stavovi predstavljeni u ovom izveštaju sažetak su informacija dobijenih analizom medijskih sadržaja, dokumenata i izveštaja državnih institucija kao i od anketiranih ispitanika. Rezultati predstavljeni u ovoj brošuri samo ukazuju na stavove građana u vezi sa pojavom i problemom terorizma u region. Ovo ni koji način nije zaključna procena nova bezbednosne pretnje kao ni kvaliteta rada institucija koje su predmet ovog istraživanja. Služiće kao informator za buduće sveobuhvatnije analize. Stavovi izraženi u ovom izveštaju stavovi su ispitanika i ne predstavljaju neophodno stavove Centra za geostrateška istraživanja i terorizam (CeGIT).

**Centar za
geostrateška
istraživanja i
terorizam**

Mart, 2021. godine

O CENTRU ZA GEOSTRATEŠKA ISTRAŽIVANJA I TERORIZAM

Centar za geostrateška istraživanja i terorizam (CeGIT) je nezavisna think-tank organizacija osnovana 2018. godine u Republici Srbiji. Tim istraživača i saradnika okupljenih u organizaciji fokus svojih aktivnosti usmerava na istraživanje, praćenje i analizu različitih aspekata bezbednosti sa kojima se suočava savremeno društvo. U središtu interesovanja Centra, poseban akcenat posvećen je oblastima geopolitike i terorizma kao i efektima koji su rezultat njihovog uticaja na stanje bezbednosti na nacionalnom, regionalnom i globalnom nivou.

Kroz svoje delovanje CeGIT ima za cilj da otkrije i definiše nove bezbednosne izazove, rizike i pretnje, kao i da analizira i unapredi postojeće politike i okolnosti koje doprinose poboljšanju individualne, nacionalne, regionalne i međunarodne bezbednosti.

Misija Centra je podrška i unapređenje bezbednosti građana i društva u celini kroz sprovođenje različitih oblika i metoda istraživanja, analiza i edukacija. CeGIT kao profesionalna, cenjena i priznata organizacija, daje aktivan doprinos stvaranju mirnog, stabilnog i sigurnog bezbednosnog okruženja.

Naša vizija je savremeno, stabilno, sigurno i bezbedno društvo.

SADRŽAJ

METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA.....	7
Desk analiza	7
Online upitnik.....	8
1. IZVEŠTAJ O REZULTATIMA ONLINE UPITNIKA.....	8
1.1 Osnovni podaci	9
1.2 Stavovi o potencijalnoj pretnji od terorizma	9
1.3 Stavovi o ugroženosti država od terorizma	10
1.4 Stepen ugroženosti objekata i institucija.....	11
1.5 Stavovi o efikasnosti mehanizama bezbednosti Republike Srbije ...	11
2. PREGLED REZULTATA ISTRAŽIVANJA PO PITANJIMA ONLINE UPITNIKA.....	13
3. STUDIJA SLUČAJA - REPUBLIKA SRBIJA.....	29

METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

Sveobuhvatno istraživanje Centra za geostrateška istraživanja i terorizam (CeGIT) koje se bavilo pojavom i problemom terorizma u Evropi sprovedeno je u periodu od novembra 2020. godine do februara 2021. godine.

Samo istraživanje je prema metodološkom pristupu i načinu prikupljanja podataka bilo većinom kvantitativno, a pomoću online upitnika, dobijen je veliki broj podataka i informacija o stavovima građana u vezi sa pomenutom problematikom.

Istraživanje je obuhvatilo dve tehnike prikupljanja podataka:

DESK ANALIZA

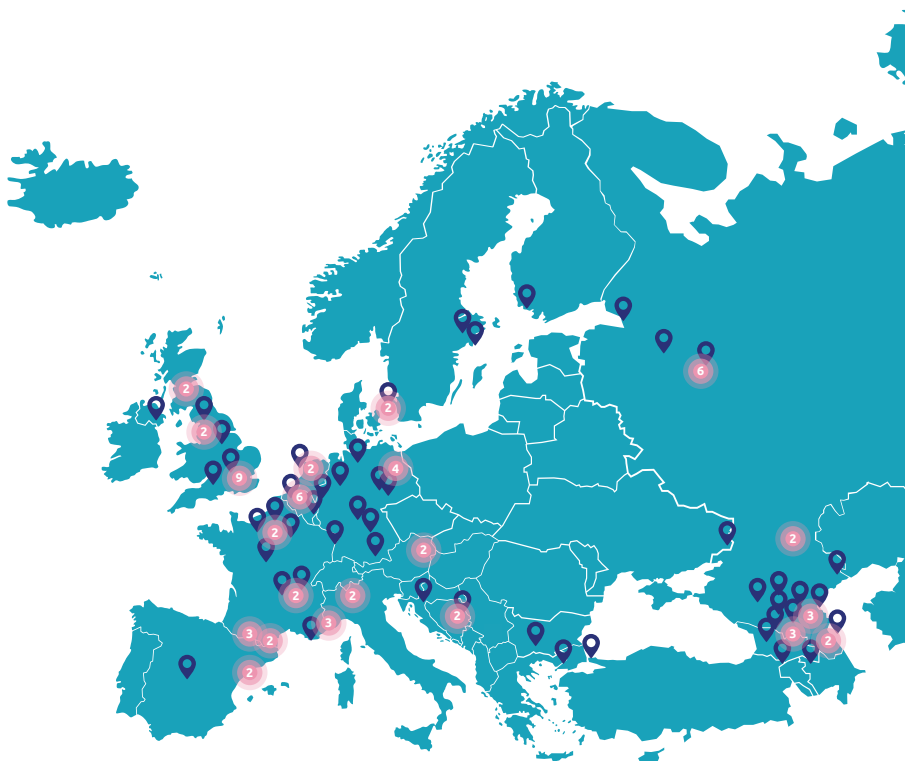
Poseban deo istraživanja čiji je akcenat bio na analizi već postojećih baza i izveštaja, korišćen je kako bi se prikupili podaci o počinjenim terorističkim napadima u Evropi u periodu od septembra 2001. godine do danas, kao i za prikupljanje podataka o terorističkim aktivnostima na području Zapadnog Balkana.

Takođe, raznovrsne baze podataka o terorističkim napadima međunarodno priznatih institucija, korišćene su u svrhu mapiranja terorističkih napada u Evropi u pomenutom periodu. Iako je na tlu starog kontinenta od 2001. godine do dana izvršeno skoro 8000 terorističkih napada, glavni fokus ovog dela istraživanja bili su teroristički napadi sa religijskom pozadinom.

Pored toga, korišćeni su kako dokumenti i izveštaji državnih institucija, tako i medijske objave, koje u sebi sadrže informacije o glavnim akterima terorizma na ovim prostorima, u svrhu pisanja izveštaja i analize studije slučaja terorističkih aktivnosti u Republici Srbiji, kao i na Zapadnom Balkanu.

Metodologija istraživanja

Kao rezultat ovog dela analize na zvaničnom sajtu Centra za geostrateška istraživanja i terorizam (www.cegit.org) postavljena je interaktivna mapa Evrope sa izdvojenim terorističkim napadima, kao i osnovne informacije o svakom izdvojenom aktu.

ONLINE UPITNIK

1. IZVEŠTAJ O REZULTATIMA ONLINE UPITNIKA

Centar za geostrateška istraživanja i terorizam je povodom 20 godina od najpoznatijeg terorističkog napada na Svetski trgovinski centar 11. septembra 2001. godine, u periodu od 25. januara do 12. februara 2021. godine sproveo istraživanje javnog mnjenja na temu „Stavovi građana o pretnji od terorizma na Zapadnom Balkanu”. Učešće je uzeo 1102 ispitanik iz Republike Srbije,

Republike Hrvatske, Republike Crne Gore i Bosne i Hercegovine. Anketa je bila anonimna, sačinjena od 26 pitanja otvorenog i zatvorenog tipa (ponuđeni odgovori, višestruki odgovori i skale), a dobijeni rezultati su korišćeni samo za potrebe sveobuhvatnog istraživanja.

Online anketa se sastojala iz šest grupa pitanja: 1. Osnovni podaci; 2. Stavovi o potencijalnoj pretnji od terorizma; 3. Stavovi o ugroženosti država Zapadnog Balkana od terorizma; 4. Stavovi o prisustvu terorističkih organizacija na Zapadnom Balkanu; 5. Stavovi o opasnosti od regrutovanja/vrbovanja/indoktriniranja od strane terorističkih organizacija; 6. Stavovi o efikasnosti bezbednosnih mehanizama u borbi protiv terorizma.

1.1 Osnovni podaci

Prvi set pitanja ticao se samih ispitanika. Od ukupnog broja, 59,2% su žene, 38,5% je pripadnika muškog pola i 2,3% ispitanika nije želelo da se izjasni. Najveći broj učesnika, čak 82,6%, pripada starosnoj dobi od 18 do 30 godina, dok najmanji broj dolazi iz grupe starije od 65 godina, to jest svega 0,5%. Obrazovna struktura pokazuje da je nešto više od polovine (55,4%) sa visokom stručnom spremom. Za njima slede ispitanici sa srednjim nivoom obrazovanja (28,1%), potom 15,8% ispitanika sa višom stručno spremom, dok je najmanje osoba sa osnovnim obrazovanjem (0,7%).

Kada je reč o njihovoj teritorijalnoj raspodeljenosti, najviše anketiranih iz Republike Srbije dolazi iz glavnog grada - Beograda (39,7%), a potom iz Čačka, Novog Sada, Niša, Aranđelovca. Među ispitanicima sa teritorije Bosne i Hercegovine, najveći broj njih je sa prebivalištem u Sarajevu (20,1%) i Banja Luci (16,3%), a zatim slede Tuzla, Kozarska Dubica, Ugljevik, Trebinje, Bijeljina i Mostar. Iz Republike Crne Gore ispitanici su, većinski, građani Tivta i Budve, a kada je u pitanju Republika Hrvatska, najviše učešća u anketi uzeli su ispitanici iz Zagreba i Dubrovnika.

1.2 Stavovi o potencijalnoj pretnji od terorizma

Drugi deo pitanja se bazirao na ispitivanju ličnih stavova učesnika. 40,5% njih smatra da će terorizam u budućnosti biti pretnja po njihovu bezbednost i 45,6% je odgovorilo da smatra da je Republika Srbija u prethodnih 20 godina bila meta teroristickih napada. Ono što treba da zabrinjava jeste činjenica da gotovo trećina ispitanika (30,4%) nema saznanja o napadima u prethodnih 20 godina na teritoriji Republike Srbije. Uprkos pozitivnim stavovima iz prvih pitanja, najviše ispitanika veruje da je pretnja od terorizma u Republici Srbiji

1. Izveštaj o rezultatima online upitnika

osrednja (30,7%) ili da postoji ali da je gotovo zanemarljiva (35,7%). Samo je 17,4% ispitanika pretnju u Republici Srbiji označilo najvišim ocenama (4 i 5).

Iako ne prevladava mišljenje da je Zapadni Balkan ugrožen, čemu u prilog govori i činjenica da je najviše ispitanika Republiku Albaniju označilo kao zemlju u kojoj ne postoji pretnja od terorizma, 74,8% ispitanika ipak veruje da postoje ogranci terorističkih organizacija. U njihovu međusobnu povezanost veruje 70,1%, a u povezanost lokalnih ogranaka sa drugim ograncima iz ostatka Evrope 64,2%.

Kada je reč o počiniocima terorističkih akata, 67,4% ispitanika veruje da to rade organizovane grupe i njihove manje ćelije. Zanimljiv je i podatak da je u ovom pitanju opciju „ne znam” kao i „usamljeni vukovi” označio isti broj ispitanika, odnosno 16,3%. Za starosnu dob izvršilaca, kao i vreme kada se vrši regrutovanje, nešto više od polovine ispitanika veruje da se oba procesa dešavaju između 18 i 25 godina. Ispitanici ujedno veruju da ekonomski i obrazovni status imaju poseban značaj. Ekonomska situacija je za dve trećine ispitanika ima uticaj u procesu vrbovanja. Takođe, isti broj ispitanika veruje da veći stepen ugroženosti imaju pripadnici verskih i nacionalnih manjina, kao i da žene nisu isključene iz ovog procesa. Kako terorizam evoluira vremenom, posebno je zanimljiv način indoktrinacije putem interneta. Čak 88,4% učesnika ankete smatra da je vrbovanje putem interneta uspešan način regrutovanja.

1.3 Stavovi o ugroženosti država od terorizma

U okviru ankete, građani su imali prilike da izraze svoje mišljenje o ugroženosti država od potencijalne terorističke pretnje. Na skali od 1 do 5 bilo je potrebno da označe stepen ugroženosti Republike Srbije, Republike Crne Gore, Bosne i Hercegovine, Republike Albanije i Republike Hrvatske.

Kada su pitanju nacionalne bezbednosti država iz kojih dolaze ispitanici, prema stavovima građana, najbezbednija je Republika Albanija, koju je nešto više od četvrtine ispitanika (26%) označilo ocenom 1- ne postoji pretnja od terorizma.

U slučaju Republike Srbije, 35,7% ispitanika je stepen ugroženosti ocenilo da pretnja postoji ali je zanemarljiva. Kada je reč o Bosni i Hercegovini, prevladava mišljenje da je stepen ugroženosti osrednji. Zanimljivo je da je Bosna i Hercegovina, koja je u prethodnih 20 godina bila meta brojnih terorističkih napada, za petinu ispitanika (19%), sada potpuno bezbedna i ne preti joj bilo kakav teroristički napad.

Više od 38% ispitanika stepen ugroženosti Crne Gore ocenjuje sa 2 - pretnja postoji ali je zanemarljiva, po čemu se nalazi u sličnoj poziciji kao i Republika Hrvatska, koja je ocenjena istim stepenom ugroženosti (37,1%).

1.4 Stepen ugroženosti objekata i institucija

Građani Republike Srbije, Republike Hrvatske, Bosne i Hercegovine i Republike Crne Gore su u okviru ankete, imali priliku i da izraze svoje mišljenje o ugroženosti objekata, institucija i manifestacija od posebnog značaja. Na skali od 1 do 5 bilo je potrebno da označe stepen ugroženosti verskih objekata, državnih institucija, ambasada, šoping centara, gradskog prevoza, stadiona, klubova, kulturnih manifestacija i institucija, delova grada u kojim žive manjine, glavnih ulica i centra grada, kao i putnih terminala.

Posebno je zanimljivo da se ni jedna od pomenutih institucija, objekata ili manifestacija ne prepoznaje od strane građana kao visoko ugrožena, odnosno ni jednu većina ispitanika nije označila ocenom 5. Uglavnom se najviše učesnika izjašnjavalo za svaki od navedenih primera ocenama 2 i 3.

Čak 24.3% ispitanika smatra da su verski objekti veoma ugroženi, time ih stavljajući na mesto najugroženije potencijalne mete. Odmah iza verskih objekata, kao najugroženija potencijalna meta nalaze se putni terminali, koje je 22,7% ispitanika ocenilo kao veoma ugrožene. Ono što je interesantno jeste da najveći broj ispitanika, njih više od 30%, smatra da je stepen ugroženosti ambasada i državnih institucija osrednji.

Više od 24% ispitanika klubove i delove grada u kojima žive manjine ocenilo je kao mete koje uopšte nisu ugrožene, dok je nešto manje ispitanika stava da kulturne manifestacije kao potencijalne mete imaju najmanji stepen ugroženosti.

1.5 Stavovi o efikasnosti mehanizama bezbednosti Republike Srbije

Učesnici ankete, bez obzira na njihovo mesto prebivališta, u ovom delu ispitivanja imali su priliku da iznesu svoje mišljenje o bezbednosnim mehanizmima Republike Srbije, kao i o tome da li bi Republika Srbija trebalo da saraduje sa međunarodnim sistemima bezbednosti u borbi protiv terorizma. Vrlo je zabrinjavajući podatak da čak 50,8% svih ispitanika smatra da Republika Srbija ne poseduje efikasne mehanizme bezbednosti u suzbijanju terorističke pretnje. Njih 27% kaže da ne poseduju dovoljno znanja o tome, dok svega 22,2% smatra da Republika Srbija ipak poseduje efikasne mehanizme

1. Izveštaj o rezultatima online upitnika

---

bezbednosti.

Sa druge strane, posmatrano sa aspekta države iz koje dolaze anketirani, preko 50% ispitanika iz Bosne i Hercegovine nema znanje o tome da li Republika Srbija poseduje efikasne mehanizme bezbednosti u suzbijanju terorističke pretnje, dok 35% njih smatra da ih Republika Srbija ne poseduje.

Od ispitanika koji dolaze iz Republike Hrvatske, 62,5% njih stava je da ne zna da li Republika Srbija ima efikasne mehanizme bezbednosti, dok 29,2% smatra da su mehanizmi koje primenjuje Republika Srbija neefikasni. Svega 8,3% ispitanika smatra da su mehanizmi bezbednosti koje primenjuje Republika Srbija efikasni.

Kada je reč o stavovima građana Crne Gore, 75% ispitanika iz ove države smatra da su sistemi bezbednosti Republike Srbije neefikasni, 25% njih smatra da ne poseduje dovoljno informacija o ovom pitanju, dok niko od ispitanika nije dao pozitivan odgovor.

Najznačajniji rezultat istraživanja odnosi se na ispitanike koji dolaze iz Republike Srbije. Njih 52,3% smatra da bezbednosni mehanizmi koje sprovodi Republika Srbija nisu efikasni u borbi protiv terorizma. Gotovo četvrtina ispitanika (24,4%) nije dovoljno obaveštena o ovom pitanju, dok 23,3% ispitanika smatra da su bezbednosni mehanizmi koji se primenjuju efikasni.

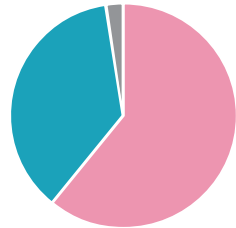
Više od 85% ispitanika iz regiona smatra da Republika Srbija treba da sarađuje sa sistemima bezbednost drugih država, kao i međunarodnih organizacija, dok svega 5,4% smatra da to ne bi trebalo raditi.

Republika Srbija u važećem Krivičnom zakoniku, član 391. stav 1. terorizam vidi kao krivično delo za koje je predviđena kazna zatvorom u trajanju od 5 do 15 godina. Kako ostali stavovi pomenutog člana (stav 2 – stav 6), kao i članovi 391a, 391b, 391v i drugi članovi koji se odnose na ovu problematiku nisu bili predmet analize, na pitanje da li smatraju da je ovakva kazna adekvatna, 80,6% ispitanika izjasnilo se da bi kazna trebalo da bude veća. Preko 12% njih smatra da je kazna adekvatna, dok 6,7% anketiranih tvrdi da ne zna dovoljno o ovoj temi. Ipak, svega 0,4% smatra kako bi kazna trebalo da bude manja.

2. PREGLED REZULTATA ISTRAŽIVANJA PO PITANJIMA ONLINE UPITNIKA

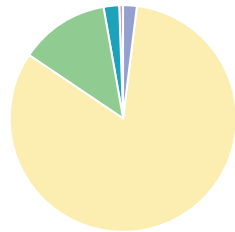
1. Pol?

- Ženski: 59,20 %
- Muški: 38,50 %
- Ne želim da se izjasnim: 2,30 %

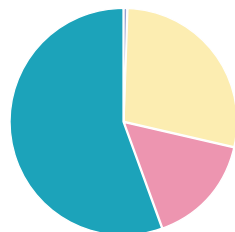
2. Starosna dob?

- Do 18 godina: 2,00 %
- Od 18 do 30 godina: 82,60 %
- Od 30 do 50 godina: 12,70 %
- Od 50 do 65 godina: 2,20 %
- Više od 65 godina: 0,50 %

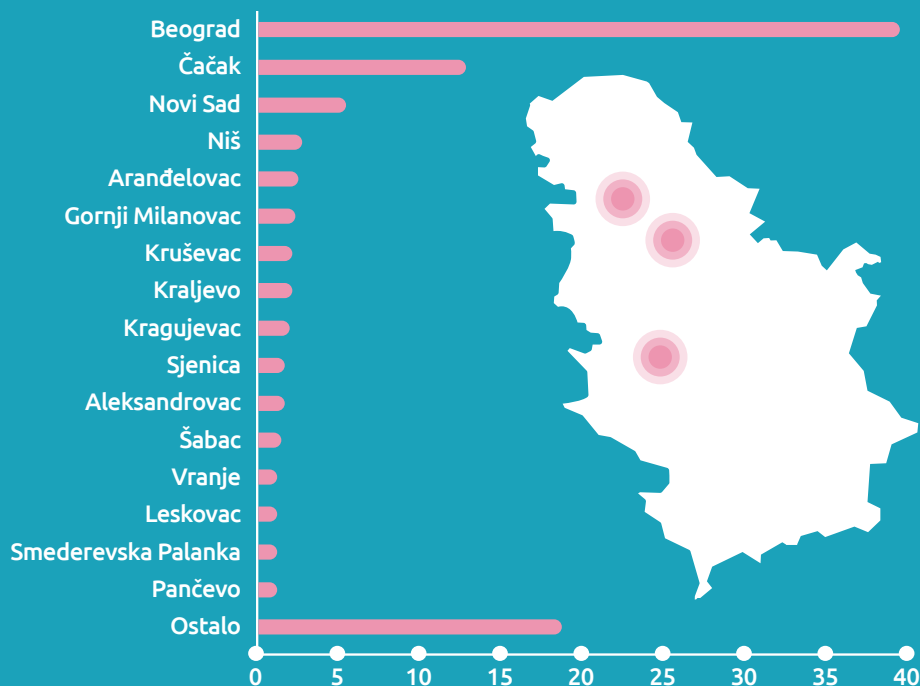
3. Obrazovanje?

- Osnovno: 0,70 %
- Srednje: 28,10 %
- Više: 15,80 %
- Visoko: 55,40 %

4. Grad iz kog dolazite?

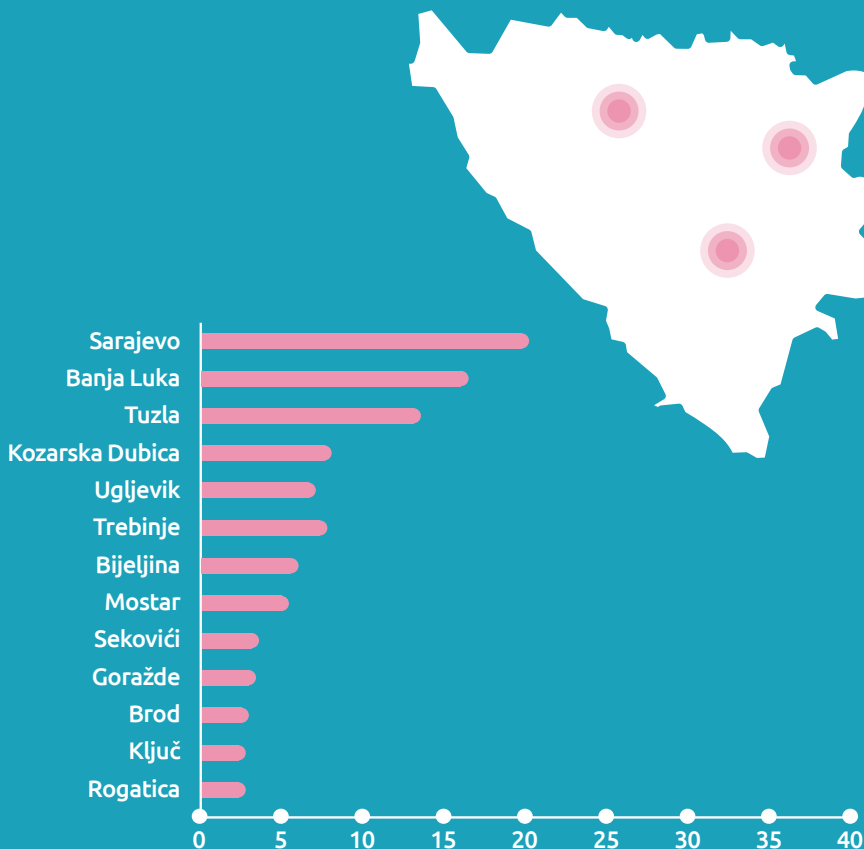
Republika Srbija

1. Beograd: **39,70 %**
  2. Čačak: **13,00 %**
  3. Novi Sad: **5,50 %**
  4. Niš: **2,80 %**
  5. Aranđelovac: **2,60 %**
  6. Gornji Milanovac: **2,20 %**
  7. Kruševac: **2,00 %**
  8. Kraljevo: **2,00 %**
  9. Kragujevac: **1,80 %**
  10. Sjenica: **1,60 %**
  11. Aleksandrovac: **1,60 %**
  12. Šabac: **1,50 %**
  13. Vranje: **1,20 %**
  14. Leskovac: **1,20 %**
  15. Smederevska Palanka: **1,20 %**
  16. Pančevo: **1,20 %**
- Ostalo: **18,90 %**

- Smederevo, Subotica, Valjevo: po **0,80 %**
- Arilje, Nova Pazova, Zaječar, Odžaci, Bač: po **0,60 %**
- Prijepolje, Paraćin, Sopot, Kula, Mali Zvornik, Sremska Mitrovica, Kosjerić, Mladenovac, Kikinda, Ivanjica, Trstenik, Sombor, Zrenjanin, Stara Pazova: po **0,40 %**
- Bajina Bašta, Kovin, Prokuplje, Jagodina, Požarevac, Ruma, Pirot, Kostolac, Vrbas, Kuršumljia, Temerin, Klina, Negotin, Surdulica, Šid, Topola, Užice, Mokrin, Blace, Lajkovac, Kosovska Mitrovica, Ub, Knjaževac, Lučani, Majdanpek, Vrnjačka Banja, Priština, Velika Plana, Obrenovac, Bačka Palanka, Požega, Čajetina, Aleksinac, Lazarevac: po **0,20 %**

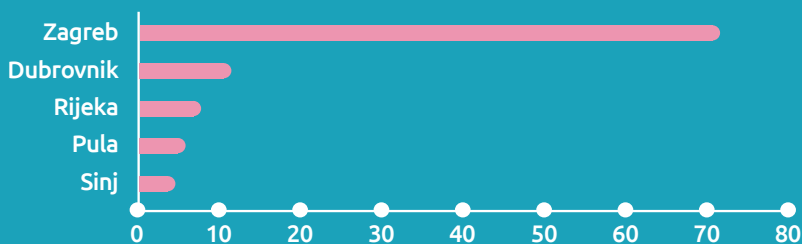
Bosna i Hercegovina

1. Sarajevo: **20,10 %**
2. Banja Luka: **16,30 %**
3. Tuzla: **13,50 %**
4. Kozarska Dubica: **8,00 %**
5. Ugljevik: **7,00 %**
6. Trebinje: **7,60 %**
7. Bijeljina: **6,10 %**

8. Mostar: **5,40 %**
9. Sekovići: **3,70 %**
10. Goražde: **3,50 %**
11. Brod: **3,00 %**
12. Ključ: **2,90 %**
13. Rogatica: **2,90 %**

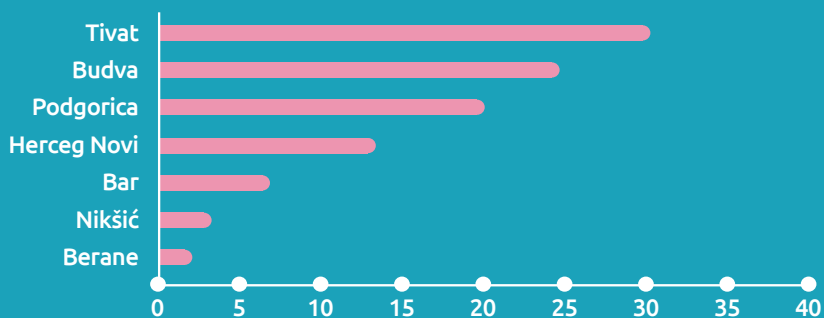
Republika Hrvatska

1. Zagreb: **71,60 %**
2. Dubrovnik: **11,20 %**
3. Rijeka: **7,50 %**
4. Pula: **5,40 % (3,6)**
5. Sinj: **4,30 % (3,6)**

Republika Crna Gora

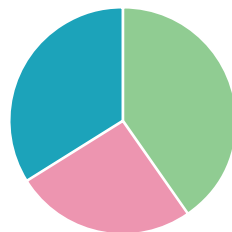

1. Tivat: **30,30 %**
2. Budva: **24,70 %**
3. Podgorica: **20,00 %**
4. Herceg Novi: **13,30 %**
5. Bar: **6,70 %**
6. Nikšić: **3,10 %**
7. Berane: **1,90 %**

2. Pregled rezultata

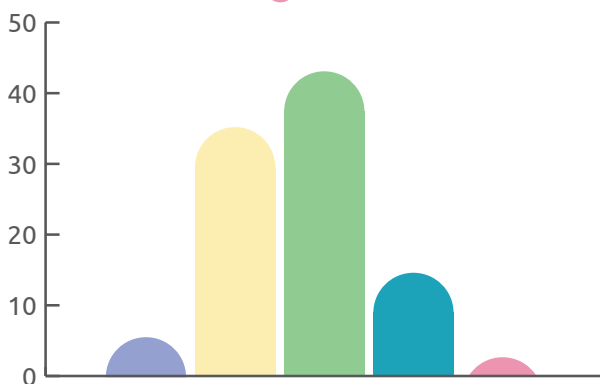
5. Da li verujete da će terorizam biti pretnja po vašu bezbednost u budućnosti?

- Verujem: 40,50 %
- Ne verujem: 25,70 %
- Ne znam: 33,80 %

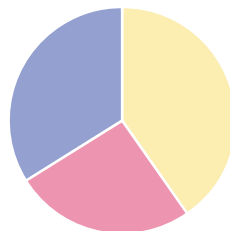
6. Po Vašem mišljenju koji je nivo terorističke pretnje u Republici Srbiji?

- Uopšte nema pretnje: 4,80 %
- Nivo pretnje je vrlo nizak, gotovo zanemarljiv: 35,20 %
- Nivo pretnje je osrednji: 43,10 %
- Postoji visok nivo pretnje: 14,60 %
- Postoji veoma visok nivo pretnje: 2,30 %

7. Da li smatrate da je Republika Srbija u poslednjih 20 godina bila meta potencijalnih terorističkih napada?

- Da: 45,60 %
- Ne: 30,40 %
- Ne znam: 24,00 %

8. Ocenite sledeće države na osnovu toga koliko smatrate da su ugrožene od potencijalnih terorističkih aktivnosti?

(1- uopšte nisu ugrožene; 5- veoma su ugrožene)

Republika Srbija

1. 16,20 %
2. 35,70 %
3. 30,70 %
4. 12,90 %
5. 4,50 %

Republika Crna Gora

1. 25,40 %
2. 38,50 %
3. 25,80 %
4. 8,00 %
5. 2,30 %

Bosna i Hercegovina

1. 15,00 %
2. 25,70 %
3. 30,60 %
4. 20,70 %
5. 8,00 %

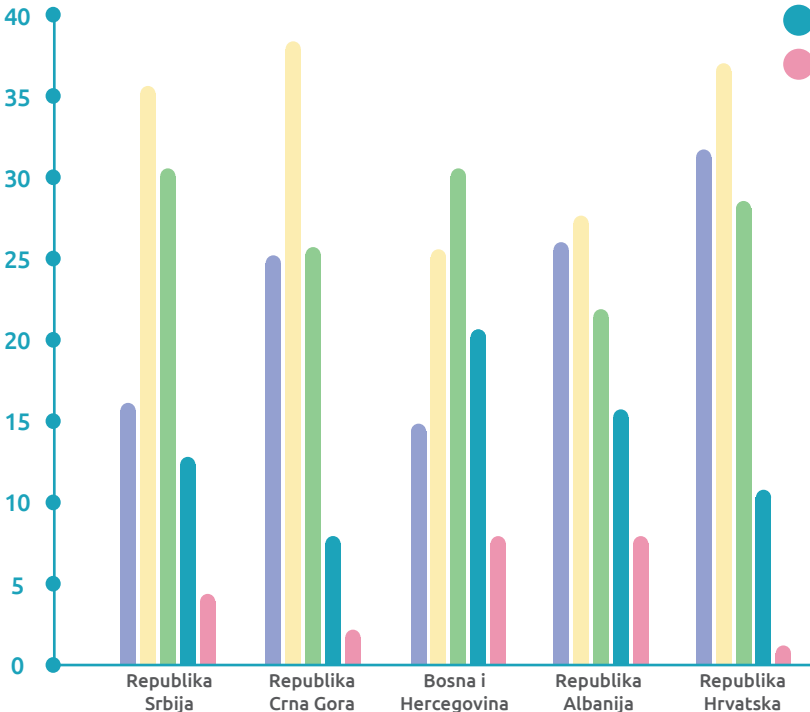
Republika Albanija

1. 26,20 %
2. 27,80 %
3. 22,00 %
4. 15,80 %
5. 8,20 %

Republika Hrvatska

1. 21,90 %
2. 37,20 %
3. 28,70 %
4. 10,90 %
5. 1,30 %

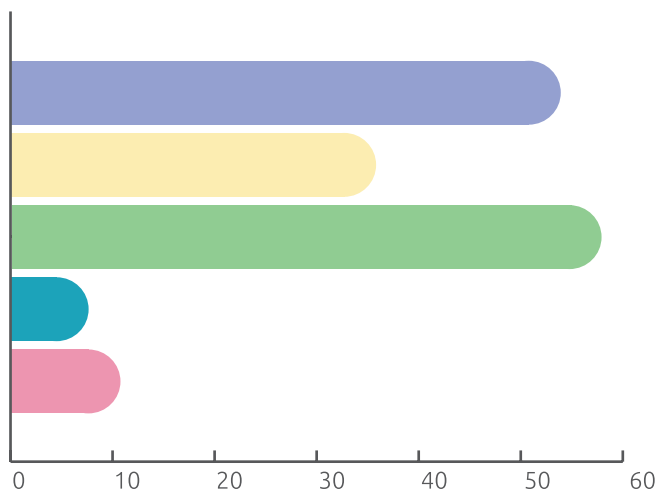

2. Pregled rezultata

9. Označite koji oblici terorizma su, po Vašem mišljenju, najzastupljeniji u Republici Srbiji?

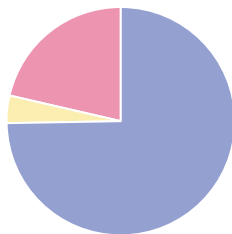
Moguće je odabrati više odgovora.

- Verski: 53,90 %
- Separatistički: 35,90 %
- Nacionalistički: 57,90 %
- Levičarski: 7,80 %
- Ne postoji teroristička pretnja: 10,90 %

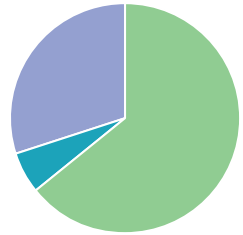
10. Smatrate li da na području Zapadnog Balkana postoje ogranci terorističkih organizacija?

- Da: 74,80 %
- Ne: 4,00 %
- Ne znam: 21,20 %

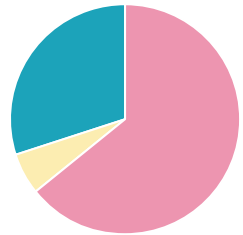
11. Da li smatrate da postoji povezanost terorističkih organizacija na Zapadnom Balkanu?

- Da: 64,20 %
- Ne: 6,00 %
- Ne znam: 29,80 %

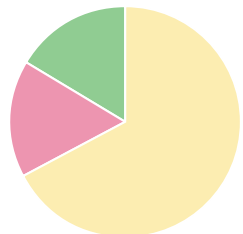
12. Smatrate li da su terorističke grupe sa Balkana povezane sa drugim grupama na tlu Evrope?

- Da: 70,10 %
- Ne: 4,70 %
- Ne znam: 25,20 %

13. Verujete li da se teroristički napadi izvode češće od strane terorističkih organizacija i njihovih manjih ćelija ili samostalnih pojedinaca (usamljeni vukovi)?

- Terorističkih organizacija i njihovih manjih ćelija: 67,40 %
- Samostalnih pojedinaca: 16,30 %
- Ne znam: 16,30 %

2. Pregled rezultata

14. Odredite stepen ugroženosti određenih potencijalnih meta?

(1- nije uopšte ugroženo; 5- veoma je ugroženo)

Ambasade

- 17,80 %
- 26,00 %
- 29,80 %
- 16,10 %
- 10,30 %

Gradski prevoz

- 19,80 %
- 29,00 %
- 25,80 %
- 16,10 %
- 9,30 %

Delovi grada u kojima žive manjine

- 24,30 %
- 29,80 %
- 27,90 %
- 11,50 %
- 6,50 %

Verski objekti

- 7,40 %
- 14,80 %
- 26,50 %
- 27,00 %
- 24,30 %

Stadioni

- 16,10 %
- 23,80 %
- 28,20 %
- 20,50 %
- 11,40 %

Glavne ulice i centar grada

- 12,50 %
- 17,80 %
- 26,70 %
- 27,40 %
- 15,60 %

Državne institucije

- 13,10 %
- 23,40 %
- 32,00 %
- 24,00 %
- 7,50 %

Klubovi

- 24,30 %
- 27,20 %
- 27,00 %
- 14,90 %
- 6,60 %

Putni terminali (aerodromi, autobuske i železničke stanice)

- 9,10 %
- 15,80 %
- 25,90 %
- 26,50 %
- 22,70 %

Šoping centri

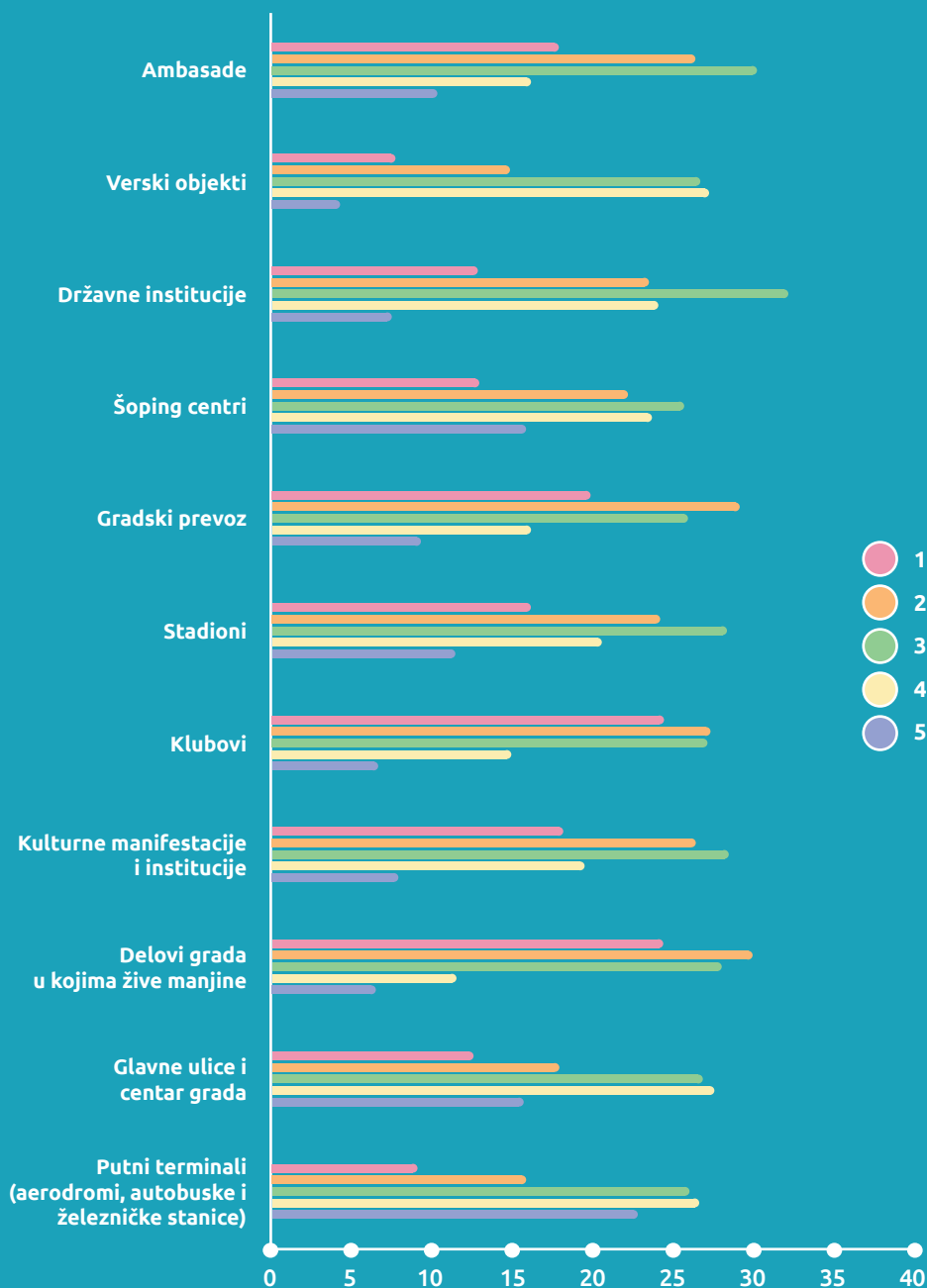
- 12,90 %
- 22,10 %
- 25,60 %
- 23,60 %
- 15,80 %

Kulturne manifestacije i institucije

- 18,10 %
- 26,30 %
- 28,30 %
- 19,40 %
- 7,90 %

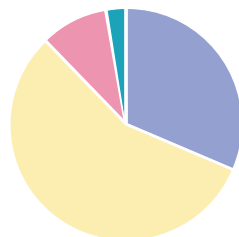

2. Pregled rezultata

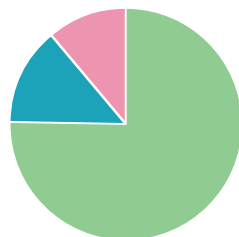
15. Koja starosna grupa po Vašem mišljenju ima najveći rizik da bude regrutovana / vrbovana / indoktrinirana od strane terorističkih organizacija?

- Do 18 godina: 31,60 %
- 18 – 25 godina: 56,40 %
- 25 – 35 godina: 9,30 %
- Preko 35 godina: 2,70 %

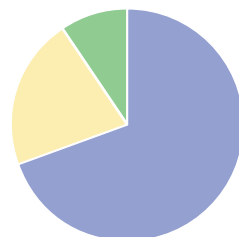
16. Da li smatrate da ekonomski status ima uticaj na regrutovanje / vrbovanje / indoktriniranje za određene terorističke organizacije?

- Da: 75,30 %
- Ne: 13,60%
- Ne znam: 11,10 %

17. Da li smatrate da obrazovanje ima uticaj na regrutovanje / vrbovanje / indoktriniranje za određene terorističke organizacije?

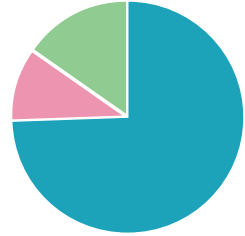
- Da: 69,70 %
- Ne: 21,10 %
- Ne znam: 9,20 %

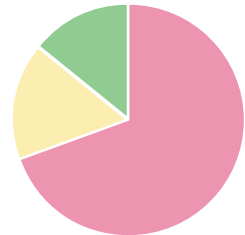
18. Da li smatrate da su verske i nacionalne manjine izložene većem riziku da budu regrutovane / vrbovane / indoktrinirane?

- Da: 74,60 %
- Ne: 10,30 %
- Ne znam: 15,10 %

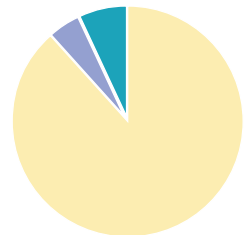
19. Da li smatrate da su i žene potencijalne mete regrutovanja / vrbovanja / indoktriniranja terorističkih organizacija?

- Da: 69,50 %
- Ne: 16,50%
- Ne znam: 14,00 %

20. Da li smatrate da postoji pretnja od regrutovanja / vrbovanja / indoktriniranja putem interneta?

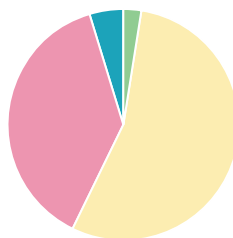
- Da: 88,40 %
- Ne: 4,70 %
- Ne znam: 6,90 %

2. Pregled rezultata

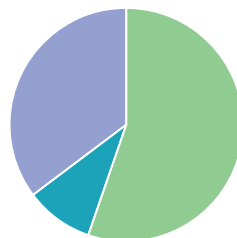
21. Po Vašem mišljenju, kojoj starosnoj grupi najčešće pripadaju izvršioци terorističkih napada?

- Do 18 godina: 2,50 %
- 18 – 25 godina: 54,80 %
- 25 – 35 godina: 38,10 %
- Preko 35 godina: 4,60 %

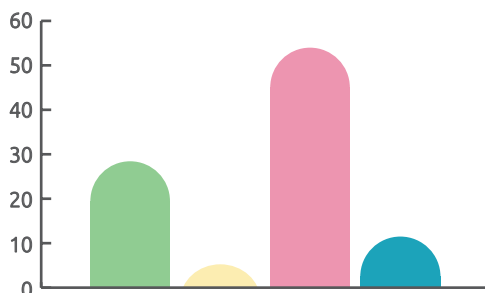
22. Da li smatrate da na području Zapadnog Balkana postoje ili su postojali kampovi za obuku terorista?

- Da: 55,50 %
- Ne: 9,30 %
- Ne znam: 35,20 %

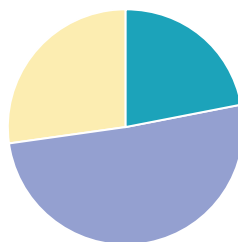
23. Po Vašem mišljenju, terorističke organizacije se najviše finansiraju iz?

- Iz inostranstva: 28,70 %
- Novcem koji cirkuliše kroz Zapadni Balkan: 5,60 %
- Kroz kriminalne aktivnosti (trgovina oružjem i narkoticima): 53,90 %
- Ne znam: 11,80 %

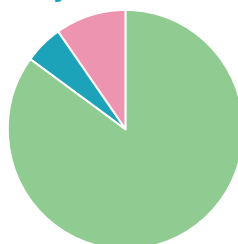
24. Da li smatrate da Republika Srbija poseduje efikasne mehanizme bezbednosti za suzbijanje terorističke pretnje?

- Da: 22,20 %
- Ne: 50,80 %
- Ne znam: 27,00 %

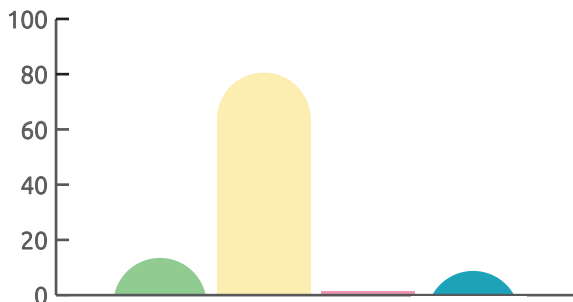
25. Da li smatrate da sistem bezbednosti Republike Srbije treba da sarađuje sa bezbednosnim sistemima drugih država i međunarodnim organizacijama koje se bave pitanjem bezbednosti?

- Da: 85,10 %
- Ne: 5,40 %
- Ne znam: 9,50 %

26. Republika Srbija u svom zakonodavstvu terorizam vidi kao krivično delo za koje je predviđena kazna zatvorom u trajanju od 5 do 15 godina. Da li smatrate da je kazna adekvatna?

- Smatram da je adekvatna: 12,30%
- Smatram da kazna treba da bude veća: 80,60 %
- Smatram da kazna treba da bude manja: 0,40 %
- Ne znam: 6,70%

3. STUDIJA SLUČAJA - REPUBLIKA SRBIJA

Republika Srbija terorizam vidi kao pretnju po njene osnovne vrednosti i teži ka umrežavanju među državama i univerzalističkom pristupu u borbi protiv njega. Uviđa se da će u budućnosti doći do jačanja ekstremizma i radikalizacije koje vode ka terorizmu.

Povezanost terorističkih organizacija sa organizovanim kriminalnim grupama kao i masovne migracije, predstavljaju veliki bezbednosni izazov koji se postavlja pred Republiku Srbiju. Pokušaji realizacije terorističkih napada u poslednjih dvadeset godina dokaz su da je ovakva pretnja realna i da postoje ozbiljni bezbednosni rizici.

Kao posebno ugrožene oblasti ističu se: **Raška oblast** (Tutin, Sjenica, Novi Pazar, Nova Varoš, Prijepolje, Priboj), **jug centralne Srbije** (Preševo, Bujanovac, Medveđa), **teritorija Kosova i Metohije** kao i **grad Beograd**. Raška oblast (u širem kontekstu posmatrano - Sandžak) i teritorija Kosova i Metohije smatraju se najugroženijim, zbog geografskog položaja i prisustva većeg broja radikalnih islamista, a na ovom području otkriveno je i nekoliko kampova za obuku terorista.

KARAKTERISTIKE TERORISTIČKE AKTIVNOSTI

Savremeni terorizam u svom osnovnom značenju predstavlja svesnu i namernu upotrebu nasilja ili pretnju nasiljem koju karakteriše povećan broj terorističkih organizacija i članstava kao i terorista pojedinaca, primena samoubilačkih metoda, težnja ka ubijanju što većeg broja civila, nanošenje velike materijalne štete kao i zastrašivanje.

Radikalizacija ciljeva (raspad država ili uništenje verskih, etničkih ili drugih grupa), težnja ka izvršenju terorističkog akta bez kompromisa i pregovora i postojanje globalno razgranate finansijske i logističke podrške kao osnovne odlike savremenog terorizma nisu strane ni za Republiku Srbiju, koja se susreće sa specifičnim etničko-nacionalističkim kao i verski inspirisanim terorizmom,

3. Studija slučaja - Republika Srbija

posebno nakon jednostranog proglašenja nezavisnosti takozvanog Kosova.

Dodatnu pretnju Srbiji predstavlja i povratak boraca iz konfliktnih područja Sirije i Iraka, kao i njihovo učešće u radikalnim pokretima u regionu i šire. Sa druge strane, veliki broj terorističkih akata u poslednjih nekoliko godina nije uspešno izvršen, uprkos činjenici da poseduju veliku finansijsku i logističku podršku.

ČINJENICE VEZANE ZA TERORISTIČKE AKTIVNOSTI U REPUBLICI SRBIJI

1. Na teritoriji Republike Srbije nalaze se **4 ključne tačke** koje predstavljaju epicentar terorističkih aktivnosti: grad Beograd, Raška oblast/Sandžak, Kosovo i Metohija i jug centralne Srbije.
2. Pomenute tačke jesu i **najveći regrutni centri** na našoj teritoriji, iz kojih se veliki broj regrutovanih civila šalje u kampove za obuku, koju sprovode visoko obrazovani i stručni pojedinci. Ujedno ovi centri predstavljaju i skladišta većeg broja naoružanja i druge opreme, koji mogu potencijalno biti iskorišćeni za buduće terorističke akte.
3. Iako je za Evropu u poslednjih nekoliko godina karakterističan trend pojave „usamljenih vukova“ kao izvršilaca terorističkih napada, Srbija se pak, ne susreće u velikoj meri sa ovim problemom, već je suočena sa problemom **postojanja ogranaka** velikih terorističkih organizacija i njihovim koordinisanim aktivnostima.
4. **Glavna finansijska podrška** ovim organizacijama u Republici Srbiji dolazi iz inostranstva, pretežno iz Beča, koji predstavlja i glavni koordinacioni centar za ovaj deo Balkana. Istraživanje je pokazalo da njime rukovodi hafiz Mehmed Porča, kao glavni finansijski i logistički koordinator, dok su njegovi nekadašnji najbliži saradnici bili Mirsad Omerović (Ebu Tejna) i Nedžad Balkan (Ebu Muhamed). Pomenuti Omerović uhapšen je 2014. godine u akciji austrijske policije pod nazivom „Palmira“ u 22. bečkom okrugu zbog regrutovanja i slanja ljudi na sirijsko-iračko ratište i osuđen na izdržavanje zatvorske kazne u trajanju od 20 godina. Nedžad Balkan koji je bio zadužen za logističku podršku i širenje radikalnog uticaja među stanovništvom na teritoriji Sandžaka uhapšen je 2019. godine u Beču. Optužnica ga tereti za govor mržnje, terorističko udruživanje, članstvo u

zločinačkoj organizaciji i antidržavno delovanje, a zbog sličnih aktivnosti uhapšen je i 2017. godine.

5. **Većina novca dolazi** iz humanitarnih i drugih organizacija, među kojima su najznačajnije Unija džemata salafijskih „Dave“, kao glavna baza Al-Kaide u ovom delu Evrope, koju predvodi hafiz Mehmed Porča; „Bosanski vahabijski džemati“, kojim je koordinirao Nedžad Balkan; „Islamska zajednica bošnjaka Austrije - IZBA“ na čelu sa Senadom i Vehidom Podojkom i „Islamski centar za pomoć narodu BiH - Dachverband“, pod vođstvom Irfana Buzara.

6. Zbog velikog uticaja koji radikalni krugovi u Beču imaju na dešavanja na Zapadnom Balkanu i u Republici Srbiji, važno je naglasiti da je za glavni grad Austrije karakterističan **veliki broj džamija i mesdžida** (prostorija za molitvu), u kojima su vršene propovedi radikalne islamske misli, ali koje su korišćene i kao glavni regrutni centri na području ovog grada. Među njima su: Sahab džamija (7. bečki okrug), Tevhid džamija (12. bečki okrug), Altun Alem džamija (2. bečki okrug), Melit Ibrahim džamija (16. bečki okrug) i mesdžidi u 2, 3, i 10. bečkom okrugu. Većina pomenutih džamija i mesdžida je zatvorena, posebno nakon terorističkog napada u Beču prošlog novembra.

7. Centri terorističkih aktivnosti u Srbiji, pored jake veze sa predstavnicima „humanitarnih organizacija“ iz Beča, ostvaruju jake odnose i sa njihovim saradnicima, čije je uporište **Gornja Maoča**, kao glavni teroristički regrutni centar Bosne i Hercegovine. Pomenuti Mirsad Omerović i Adem Demirović (hodža Altun Alem džamije u 2. bečkom okrugu) često su posećivali Gornju Maoču i time održavali dobre veze između radikalnih zajednica u Bosni i Hercegovini i Austriji. Vođa vahabijskog centra Gornje Maoče bio je Nusret Imamović, koji je u martu 2020. godine, poslednji put lociran u Libiji. Uz Bilala Bosnića, Nusret Imamović je bio glavni kontakt Nedžada Balkana za prostor Bosne i Hercegovine. Bosnić je lišen slobode 2016. godine i osuđen na 7 godina zatvora zbog vrbovanja i podsticanja na terorizam i organizovanja terorističkih grupa. I pored činjenice da se ni Bosnić ni Imamović ne nalaze u Gornjoj Maoči ovaj centar i dalje vrši regrutovanje i nesmetano funkcioniše. Takođe, u Gornjoj Maoči su boravila sva lica koja se dovode u vezu sa terorističkim aktivnostima na Balkanu. Najpoznatiji među njima, Mevludin Jašarević, koji je izvršio teroristički napad na ambasadu

3. Studija slučaja - Republika Srbija

SAD u Sarajevu 2011. godine, takođe je određeno vreme proveo u Gornjoj Maoči, gde ga je uputio Nedžad Balkan, koji je bio njegov mentor u Beču.

8. Vahabije iz Gornje Maoče održavale su u velikoj meri veze i sa trenutno odbeglim Goranom Pavlovićem i njegovim saradnicima. Pavlović je bio zadužen za **koordinaciju i regrutaciju na području glavnog grada Srbije**. Glavno mesto njihovog okupljanja bila je Bajrakli džamija na Dorćolu. Na području Beograda se procenjuje da ima nekoliko stotina vahabija, a najprisutniji su u Zemunu, gde su obrazovali i najveći mesdžid na području grada na lokaciji Vojni put. Pored toga svoje mesdžide obrazuju i u iznajmljenim stanovima u centru grada i okolini autokomande (6 stanova), ali su prisutni i u naseljima Ledine, Medaković i opštini Palilula. Iz ovih mesdžida se vrši regrutovanje novih članova. Iako je osuđen na 10 godina zatvora zbog učešća u terorističkim aktivnostima i nalazi se u bekstvu, pretpostavlja se da Pavlović i dalje koordinira radom vahabija u Beogradu. Poslednji put je lociran 2018. godine u Siriji, u koju je odveo svoju suprugu Mirjanu i ćerku Nevenu.

9. Vahabijski pokret u Beogradu sarađivao je i sa Udruženjem mladih „Al-Furkan“ iz Novog Pazara, koje je u ovom gradu osnovano 2009. godine. Prema dostupnim informacijama, ovo udruženje predstavlja glavni regrutni centar na području Balkana. Kao vođe centra poznati su Sead Plojović i Abid Podbičanin. Podbičanin je bio vođa u periodu od 2009. do 2012. godine, nakon čega ga je na mestu emira nasledio Plojović. Obojica su 2018. godine bili osuđeni na 11 godina zatvora zbog učešća u terorističkim aktivnostima. Plojović se nalazi na odsluženju zatvorske kazne, dok se za Podbičanina smatra da je poginuo na ratištu u Siriji. Najvažnija lica poznata srpskim i bezbednosnim službama regiona dovode se u direktnu vezu sa „Al Furkanom“, uključujući i ranije pomenutog Nusreta Imamovića. Imamović je u saradnji sa „Al Furkanom“ održavao seminare i tribine u Republici Srbiji (Novi Sad, Zemun, Beograd, Obrenovac) i regionu, kako bi na taj način regrutovao nove pristalice i sledbenike vahabizma. Iako se „Al-Furkan“ nalazi na crnoj listi Ujedinjenih nacija i navodno je prestao sa radom, veruje se da je udruženje i dalje aktivno i da je njegov zastupnik Denis Hadžić (31). On se dovodi u vezu sa Izetom Hadžićem i za njih se smatra da sarađuju sa Idrizom Bilibanijem, hodžom bošnjačke zajednice u Prištini i administratorom portala „stazomislama.com“. Pomenuti Bilibani

povezivan je i sa Nusretom Imamovićem i Mevludinom Jašarevićem još iz perioda kad je izvršen teroristički napad u Sarajevu, kao i sa Sulejmanom Bugarijem, sa kojim zajedno preko rehabilitacionih centara regrutuju ljude za potrebe Al-Nusra fronta u Siriji.

10. Idriz Bilibani jedan je od **dvanaest imama uhapšenih** 2014. godine u akciji kosovske policije u kojoj je lišeno slobode ukupno petnaest lica. Od uhapšenih imama iz Prištine su pored Bilibanija bili i Šefket Krasnići (rođen 1966. godine kraj Obilića, selo Sipovac, bio je imam velike džamije Sultan Fatih u Prištini. Otkriveno je da je utajio porez svoje firme „N.T Portal“), Bedri Robaj (imam u improvizovanoj džamiji u naselju Dardanija u Prištini koja je van jurisdikcije Islamske zajednice Kosova, a na njoj se nalazi samo natpis Xhami. Zgrada pripada preduzeću Auto-Prishtina, dok kiriju plaća Fatos Rizvanolji, biznismen iz Peći); iz Vitine su Fuad Ramići (rođen 1960. godine u Požaranu opština Vitina, predsednik Islamskog pokreta Bashkoku – Lisba) i Sabahudin Selimi (hodža iz Vitine); iz Kačanika je Šefki Koraći (imam iz Kačanika); iz Prizrena su Mazlam Mazlami (imam džamije u Jeni Mahali), Leonard Ruli (hodža iz Prizrena, samozvani Ebu Beket Ruli); iz Peći su Enes Goga (glavni imam Islamske zajednice u Peći) i Dardan Đuka (imam iz Peći i predavač na „radio-udhezimi.com“); iz Kosovske Mitrovice su Ekrem Avdiju (rođen 1971. godine u Kosovskoj Mitrovici, imam i predavač u džamiji u naselju Tavnik) i Enis Rama (rođen 1976. godine u Kosovskoj Mitrovici, održava nedeljna predavanja kao imam džamije Isa Beg. Kao glavni urednik PeaceTVshqip imao je priliku da ugosti Enesa Gogu, Mazlima Mazlamija i Ekrema Avdijua). Pored dvanaest uhapšenih imama u nekoliko navrata je hapšen i poglavar islamske zajednice Kosova Naim Trnava, koji je uglavnom oslobađan optužbi za krivično delo vrbovanja.

11. **Jedan od glavnih regrutnih koordinatora** na relaciji Kosovo – Sirija bio je Ljavdrim Muhadžeri (Abu Abdulah Al Kosovi) koji je kao borac Islamske države poginuo u Siriji 2017. godine. Rođen je 1989. godine u Kačaniku i pre nego što je stupio u redove Islamske države (2013.) kratko je bio i pripadnik Al-Nusra fronta. Veruje se da je u našoj zemlji boravio uz pasoš na ime Boban Depić. Inače, na sirijskom ratištu locirana je jedna snajperska jedinica, sastavljena isključivo od kosovskih Albanaca. Tačan broj pripadnika ove jedinice nije poznat, ali se pretpostavlja da ih je oko dvadeset. Predvodi je Albanac iz Severne Makedonije Abdul Jašari, poznatiji kao Abu

Katada al Albani.

12. Još jedan problem sa kojim se suočava region jesu takozvani „**air soft klubovi**“ koji organizuju velik broj kampova na teritoriji Kosova i Metohije i Bosne i Hercegovine. Samo u BiH, godišnje skoro 1500 mladih ljudi, od kojih je više od polovine maloletno, učestvuje na ovim treninzima. Jedan od najpoznatijih organizatora pomenutih kampova jeste grupa Askeri, koju predvodi Naser Orić i oni se dovode u vezu sa vahabijским pokretom u BiH. Pored toga, pojedini izvori navode da ovi kampovi služe i kao regrutacioni centri, ali konkretni dokazi za to ne postoje.

13. Dodatni izazov za bezbednosne službe predstavlja i **posebna vrsta regrutovanja devojaka i žena**. Naime, devojke se najčešće regrutuju kako bi se udavale za vahabije i tako odlazile na ratišta. Nevresa Plojović, sestra Seada Plojovića i žena Abida Podbićanina, a takođe i vođa ženskog dela organizacije „Al Furkan“, najviše je regrutovala devojaka. Ona je zajedno sa svojim bratom živela u Zagrebu, gde je ostala i nastavila da se bavi regrutovanjem.

14. Tokom proteklih 20 godina Republika Srbija suočavala se sa **više različitih oblika terorističkih aktivnosti**, ali je uspešna realizacija terorističkih napada izostala. U prilog tome govori činjenica da je veliki broj lica u ovom periodu lišen slobode, kao i da je zaplenjena velika količina naoružanja koje je trebalo da bude upotrebljeno u realizaciji terorističkih akata.

15. **Najveća antiteroristička akcija** na ovim prostorima sprovedena je tokom 2007. godine, kada je na više lokacija uhapšeno 13 lica zbog sumnje da su počinili krivično delo udruživanja radi protivustavne delatnosti, nedozvoljenog posedovanja oružja i eksplozivnih materija. Prvo su 17. marta u selu Žabren na planini Ninaji uhapšeni Mirsad Prentić, Fuad Hodžić, Vahid i Senad Vejselović, a sedam dana kasnije i još dvojica pripadnika vahabijskog pokreta Jasmin Samilović i Mehmedin Koljši. Iste godine, 20. aprila u selu Donja Trnava kod Novog Pazara, tokom policijske akcije ubijen je Ismail Prentić, uhapšen Safet Bećirović a ranjen Sead Ramović. Erhan Smailović, Aldin Pulić i Husein Čuljak uhapšeni su u nastavku akcije 7. juna, dok su Adnan Hot i Nedžad Memić lišeni slobode u Nemačkoj i Francuskoj. Prema kasnijem saopštenju sudskog veća Posebnog odeljenja Okružnog suda u Beogradu, grupi vahabija stavlja se na

teret formiranje kampa za vojnu i terorističku obuku na planini Ninaji kod Novog Pazara gde su pronađene velike količine oružja, hrane i lekova, naglašavajući da je na taj način grupa stvorila moć jednog pešadijskog voda i bila osposobljena za specijalna teroristička, inženjerijska i protivpešadijska dejstva i protivtenkovsku borbu.

16. Oružje za sve tada planirane terorističke napade nabavljeno je sa prostora Kosova i Metohije, preko planine Rogozna (pravac Vučja Lokva – selo Kaljin). Kao glavni snabdevač navodi se bivši komandant Oslobođilačke vojske Kosova (OVK), Rahman Rama. Pretpostavlja se da je ovo oružje došlo iz redova terorističke OVK, odnosno iz albanskih kasarni koje su opljačkane tokom 1997. godine.

17. Albansko snabdevanje naoružanjem drugih terorističkih organizacija u regionu, u direktnoj je vezi sa njihovom idejom o stvaranju Velike Albanije. Nosioци te borbe oličeni su u pripadnicima **Albanske nacionalne armije – ANA**, koja je na temeljima pomenute OVK nastala u periodu 1999 – 2001. godina. Primarni zadatak bio im je da izvršavaju sporadične terorističke akte na čitavoj teritoriji Kosova i Metohije, a pored podmetanja bombi i eksploziva, ANA se optužuje i za pojedina ubistva, poput ubistva porodice Stolić u Obiliću 2003. godine. Uz to, pripadnici ove terorističke organizacije bavili su se i trgovinom narkoticima, oružjem, i ljudima, a karakterisao ih je gerilski vid borbe. Njihovo finansiranje prvenstveno se odvijalo novcem iz dijaspore, koji se slivao na bankovne račune u Beču. Iako je ANA proglašena terorističkom organizacijom još 2003. godine, kada su izvršili teroristički napad u Ložištu na severu Kosmeta, ona se u javnosti pojavljivala i kasnije. Upravo su se na trinaestogodišnjicu ovog napada, u južnom delu Kosovske Mitrovice okupili uniformisani pripadnici ove terorističke formacije, kako bi „izrazili zabrinutost za dešavanja u albanskoj zemlji“. Stvaran broj pripadnika ANA-e nije poznat, a spekuliše se brojkama od nekoliko stotina, do čak preko deset hiljada ljudi. Prema pojedinim izvorima iz 2019. godine, taj broj bio je oko 12.000 vojnika, spremnih i obučanih za gerilsku borbu. Navodno, najviše njenih pripadnika nalazi se na području Kosovske Kamenice i Gnjilana na istoku Kosova i Metohije, a određeni izvori navode i da se među njima nalaze arapski plaćenici, koji su vojnu obuku prošli u Avganistanu, Iraku, Čečeniji i na Kosovu. U njenom sastavu su najvećim delom Albanci iz nekadašnje OVK, ali i OVPBM i ONA, tako da ih praktično ima u celom okruženju. Dostupni podaci govore da instrukcije dobijaju iz Tirane i Prištine, iako zvanične

3. Studija slučaja - Republika Srbija

institucije pokušavaju da se ograde od toga. U prilog tome govore i informacije da su vođe terorista ANA-e, zapravo, koordinirane iz kabineta Kadrija Veseljija. Zbog toga ne treba da čudi i njihov jasan stav o nesaradnji Beograda i Prištine, protivljenju razmeni teritorija, kao i stvaranju Zajednice srpskih opština.

SPOLJNI I UNUTRAŠNJI FAKTOR KOJI UTIČE NA STANJE TERORISTIČKE PRETNJE

Osim ranije pomenutog glavnog grada Austrije, uticajne i finansijski moćne države kao što su Saudijska Arabija, Katar, Iran i Turska, predstavljaju značajne spoljne faktore koji utiču na terorističke aktivnosti na prostoru Balkana. Finansijska podrška koja pristiže i iz Švajcarske, Holandije, Nemačke i Luksemburga omogućava rad velikog broja kulturnih i obrazovnih ustanova, nevladinih organizacija i zadužbina. Napomenute organizacije predstavljaju unutrašnji faktor, koji je zadužen za širenje radikalnih ideja i učenja na prostorima na kojima deluju.

Pored toga, na području Bosne i Hercegovine, unutrašnji faktor su i paradžemati, kojih je nekada bilo oko 60, a sad ih je svega 21. Pretpostavlja se da oni mogu biti izazivači rata u Bosni i Hercegovini, pre svega zbog geografskog položaja, obzirom da se nalaze na entitetskoj granici Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske. Samim tim što su označeni kao paradžemati, oni ne priznaju Islamsku zajednicu Bosne i Hercegovine, a njene vernike smatraju otpadnicima islamske vere.

GLAVNI TRENDOVI TERORISTIČKIH ORGANIZACIJA

1. Od posebne je važnosti napomenuti da je sve veći broj regrutovanih maloletnih lica, uzrasta od 15 do 17 godina, loše materijalne situacije i niskog životnog standarda. Vrbovanje ovih lica je olakšano činjenicom da postoji veliki broj kulturnih i obrazovnih ustanova kroz koje se šire radikalne ideje.
2. Najveći broj regrutovanih lica su Aškalije (pripadnici romske nacionalnosti), kao i Bošnjaci, koji žive na prostoru Sandžaka i grada Beograda.

3. U poslednjih nekoliko godina na tlu Evrope primetan je trend sve učestalijih terorističkih napada izvedenih od strane pojedinaca – usamljenih vukova. Najčešće je reč o osobama koje dolaze iz marginalizovanih društvenih grupa, koje nisu pripadnici ni jedne terorističke organizacije i koji odluku o terorističkoj akciji donose samostalno.
4. Počinioци sve češće pribegavaju upotrebi hladnog i vatrenog oružja, što se može videti i na primeru terorističkog napada iz novembra meseca prošle godine u Beču.
5. Sve prisutniji trend u proteklih nekoliko godina jeste i upotreba prevoznih sredstava (najčešće kamiona i teretnih vozila) za izvođenje napada na pešačke zone i šetališta.
6. Sa druge strane, sve je ređa upotreba eksplozivnih sredstava u realizaciji terorističkih akata iako se ne može reći da ona u potpunosti izostaje. I dalje prisutna mogućnost korišćenja eksploziva u terorističkim napadima predstavlja otvorenu pretnju i za region. U prilog tome govori činjenica da su 2015. godine pripadnici Agencije za istrage i zaštitu (SIPA) u naselju Kalesija u Bosni i Hercegovini, lišili slobode Elmu Đusinac rođenu 1994. godine u Kosovskoj Mitrovici. Prema dostupnim informacijama, njen glavni zadatak bio je prikupljanje obaveštajnih podataka, kao i vrbovanje drugih žena u redove Islamske države. Podaci bezbednosnih službi Republike Srbije govore da je ona bila i jedan od najbližih saradnika prethodno pomenutog Nusreta Imamovića, kao i da je trebalo da bude prvi bombaš samoubica na ovim prostorima.
7. Mete terorističkih napada sve učestalije su i verski objekti, uključujući islamske bogomolje, čemu u prilog govore i sporadični sukobi među vernicima u džamijama.
8. Rekrutovanje se više ne vrši samo kroz mrežu kulturnih centara, obrazovnih ustanova ili verskih objekata, već je sve zastupljenije i korišćenje internet portala, platformi i društvenih mreža poput fejsbuka (Facebook), jutjuba (YouTube), tvitera (Twitter) i telegrama.

KARAKTERISTIKE AKTIVNOSTI NACIONALNIH I MEĐUNARODNIH TERORISTIČKIH ORGANIZACIJA

Iako je savremeni terorizam na međunarodnom nivou poprimio obeležja masovnog ubijanja nedužnih civila i zastrašivanja stanovništva, u Republici Srbiji akcenat je i dalje na propovedanju radikalne misli, indoktriniranju, regrutovanju, i jačanju lokalne infrastrukture.

Nacionalne terorističke organizacije nisu inspirisane samo verskim, već i secesionističkim idejama što se najbolje vidi na primeru Kosova i Metohije, kao i Republike Severne Makedonije.

EFIKASNOST LOKALNOG SISTEMA ZA SPREČAVANJE I SUZBIJANJE TERORISTIČKIH PRETNJI

S obzirom na dešavanja na teritoriji Republike Srbije u proteklom periodu, može se zaključiti da je bezbednosni aparat u najvećoj meri efikasno uspevao da odgovori na terorističke pretnje. Snage bezbednosti, takođe, koordiniraju svoj rad sa službama bezbednosti drugih država, vrše kontinuiranu razmenu informacija i sprovode zajedničke vežbe, obuke i druge aktivnosti.

Sa druge strane, poseban izazov za čitav bezbednosni aparat predstavlja pojava usamljenih vukova, jer službe bezbednosti u takvim slučajevima nemaju mogućnost presretanja informacija koje bi im obezbedile pravovremeno reagovanje i sprečavanje izvršenja potencijalnih akata, kao ni sposobnost da izvrše dublji obaveštajni prodor, usled nepostojanja veće organizovane mreže.

Centar za
geostrateška
istraživanja i
terorizam

Centar za geostrateška istraživanja i terorizam

Adresa: Maršala Birjuzova 9/1, Beograd

Telefon: + 381 (0) 11 40 26 859

E-mail: office@cegit.org

www.cegit.org